

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

גליון קמ"ה

שודר בערוץ "קול ברמה" במסגרת התכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עזונו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות חודש אב

נושאי השיעור:

קניות בימי בין המצרים. תחזוק גינות ונטיעת עצים ופרחים. שיפוצים בתשעת הימים. שיפוצים לצורך מצוה. קניות בתשעת הימים. דבר האבד. צביעת הבית. הדבקת טפטים. נתינת מתנות. תיקוני בגדים. מעבר דירה. סיבוב בחנויות על מנת לקנות לאחר תשעה באב. מסיבות בתשעת הימים. אכילת נקניקיות פרווה. שתיית יין. מקלחת ורחצה בים. סיום מסכת יומא.

מין מביא שם את דעת התוספות במגילה (ה' ע"ב) שדוקא משא ומתן של שמחה אסור, ומוסיף שכן כתב גם הכלבו (סי' ס"ב, דף כ"ה ע"ד) בשם רבנו פרץ. אבל לכאורה מין בשולחן ערוך (סי' תקנ"א ס"ב) סתם את דבריו. הוא כותב: מראש חודש עד התענית ממעטין במשא ומתן. והוא לא כותב האם דוקא משן ומתן של שמחה אסור וכמו שהמשיך "בנין של שמחה" או שכוונתו על כל משא ומתן. במגן אברהם (סק"ז) כתב להוכיח מדברי מרן בסימן תקנ"ד (סכ"ע"ף ב), שהוא סובר שראוי למעט בכל משא ומתן. עם זאת, מרן בבית יוסף מעיד שמנהג העולם שלא למעט במשא ומתן רגיל, אבל במשא ומתן של שמחה חייבים למעט. לפי זה יוצא שיש חילוק בין סוגי הקניות. על קניות רגילות שאדם צריך לעכשוויו כגון קניות במכולת וכדומה, הדבר מותר לחלוטין לכל הדעות גם בתשעת הימים. אבל יש כאלה שעושים קניה חודשית, שלאחר שמקבלים משכורת הם קונים לכל החודש, או שיש כאלה שקונים את כל ספרי הלימודים של הילדים וכיוצא באלו, לפי מה שכותב מרן ממעטין במשא ומתן, אז כל משא ומתן ראוי לצמצם. אבל מרן בבית יוסף כתב שנהגו להקל, ולכן יכולים לעשות קניות כרגיל. ומכל מקום במשא ומתן של שמחה, כגון חפצי נוי, וילונות, שעון וכיוצא באלה, שאדם קונה אותם לחתן וכלה ושמת בהם,

א. שאלה: האם יש ענין להמנע מקניות בימי בין המצרים?
תשובת הרב: נחלק את התשובה לכמה חלקים. יש דברים שיש בהם ברכת שהחינו, כמו למשל אם אדם רוצה לקנות בגד וללבוש אותו. מרן (סי' תקנ"א ס"ז) כותב שטוב להיזהר שלא לברך ברכת שהחינו בימי בין המצרים, על פרי או על מלבוש. ולכן לא לובשים בגד חדש. (אבל אם הוא רוצה לקנות בגד ומשאיר אותו לאחר הימים הללו, זה כבר ענין אחר). זה לגבי כל ימי בין המצרים, אבל נתמקד בדין של קניות בימי תשעת הימים, האם הדבר מותר או אסור. מרן כותב (סי' תקנ"א ס"א): משנכנס אב ממעטין בשמחה. ובסעיף ב' הוא כותב: מראש חודש אב עד התענית ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה. יש כאן שאלה, האם משא ומתן שכתב מרן כוונתו דוקא על משא ומתן של שמחה או על כל משא ומתן. מרן בבית יוסף מביא את התוספות במסכת יבמות (מ"ג ע"א ד"ה מלישא) שכתבו שיש מפרשים שהאיסור הוא דוקא על משא ומתן של שמחה, כגון צרכי חופה וכדומה, וכמו חפצי נוי, כלי כסף תכשיטים לחתן ולכלה, ואלו בלבד אסורים. אבל בסתם קניות אין שום ענין להמנע. אבל התוספות חולקים על דעה זו וכותבים שכל משא ומתן ראוי לאדם למעט יותר משאר ימים. גם תוספות הרא"ש כך סובר, וכן היא דעת הטור.

מֵרֵן כּוֹתֵב שֵׁישׁ לְהִיזְהַר לְכָל הַדְּעוֹת מִלְקִנּוֹת אוֹתָם בַּתְּשׁוּעָה הַיָּמִים.

תַּחֲזוּק גִּינוֹת נוֹי וְנִטְיַעַת עֲצִים וּפְרָחִים

ב. שאלה: האם מותר לטפח גינות נוי שבחצרות הבתים בימי בין המצרים, כגון לכסח דשא ולנטוע פרחי נוי? והאם מותר לנטוע עצי פרי?

תשובת הרב: לגבי עצי פרי – מותר לחלוטין, ולא רק שמותר אלא כדאי להזדרז ובפרט השנה. ונבאר:

מֵרֵן (ס' תקנא ס"ב) כּוֹתֵב שֶׁצָרִיךְ לִמְעַט בְּנִטְיַעַת שֶׁל שְׂמַחָה, כְּגוֹן אֲבוֹרֲנָקֵי שֶׁל מַלְכִים שְׁנוֹטְעִין לְצֵל לְהִסְתַּפֵּף בְּצִילוֹ¹. וּמִשְׁמַע מְדַבְּרָיו שֶׁסַּתֵּם עֲצֵי פְרֵי מוֹתֵר לְנִטְוֵעַ אוֹתָם וְאֵין בָּהֶם כָּל חֶשֶׁשׁ.

וּבִפְרָט שְׂכִידוּעַ מִשְׁתַּדְּלִים לְנִטְוֵעַ עֲצֵי פְרֵי עַד ט"ו בַּב קוֹדֵם לַט"ז בַּב, שֶׁכֵּךְ מְרוֹיַחִים שְׁנָה אַחַת לְשָׁנֹת הָעֵרְלָה.

וּבִפְרָט הַשְּׁנָה. בְּשָׁנָה שְׁקוֹדֵם שְׁמִיטָה, אִדָּם שְׁנוֹטְעַת עֵץ מִיּוֹם ט"ז אֲב וְהַלָּא, חַיִּיב לְעַקוֹר אֶת הָעֵץ הַזֶּה. כֵּךְ כּוֹתֵב הַרְמַב"ם, שֶׁכְּשִׁיבּוֹאוֹ לְמִנּוֹת אֶת הַשְּׁנִים שֶׁל הָעֵץ כְּדֵי לְדַעַת שְׁנוֹת עֵרְלָה, וְיִסְפְּרוּ אֶת שְׁנַת תְּשַׁפ"ב תְּשַׁפ"ג וְתְשַׁפ"ד, יִבּוֹאוּ לְטַעוֹת שֶׁהַנּוֹטְעַת עֵבֵר אִיסוֹר [שְׁנוֹטְעַת בְּשְׁנַת תְּשַׁפ"ב שֶׁהִיָּתָה שְׁמִיטָה], וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהָעֵץ נִיטְעַת בְּשְׁנַת תְּשַׁפ"א קוֹדֵם הַשְּׁמִיטָה, וְמָה שֶׁלֹּא נִקְרָא שְׁנָה זֶה מִפְּנֵי שֶׁזֶה הִיָּה סוּמֹךְ לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה. וְלִכֵּן חֲכָמִים חַיִּיבּוּהוּ לְעַקוֹר אֶת הָעֵץ.

וְלִכֵּן בִּפְרָט הַשְּׁנָה יֵשׁ לְהִזְדַּרְזוֹ בְּנִטְיַעַת עֲצֵי הַפְּרֵי גַם בַּתְּשׁוּעָה הַיָּמִים וְאֵין בּוֹזֵה כָּל חֶשֶׁשׁ.

לְגַבֵּי גִינוֹת נוֹי – אִיסוֹר לְנִטְוֵעַ מְרֹאשׁ חוֹדֵשׁ אֲב. אִמְנָם הַגְּמָרָא הַזְּכִירָה אֲבוֹרֲנָקֵי שֶׁל מַלְכִים, אֲבָל זֶה לֹא דְבּוֹקָא. בְּמִגִּיד מִשְׁנָה (פ"ג מֵהַלְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת ה"ח), לְעִנִּין תַּעֲנִיּוֹת עַל עֲצִירַת הַגְּשָׁמִים, וּמִשָּׁם לְמַדּוֹ הַפּוֹסְקִים) כּוֹתֵב שֶׁכָּל נִטְיַעוֹת הָעֲשׂוּיּוֹת לְהַרְיַח וְלְהַתְעַנֵּג אִיסוֹרוֹת. וְלִכֵּן כָּל הַפְּרָחִים וְכִיּוֹצֵא בּוֹזֵה אִיסוֹר לְנִטְוֵעַ. כֵּךְ דַּעַת הַגְּר"ש אֱלִישֵׁיב ע"ה (סֵפֶר אֲשֵׁרֵי אֵיִישׁ פֶּס"ט ס"ט) וְכֵךְ גַּם דַּעַת הַגְּר"ש וּוְאֹזְנֵר (מִבֵּית לוֹי ח"ג עמ' כ"ד ס"ה).

לְגַבֵּי תַּחֲזוּקָה שׁוֹטְפָת, כְּגוֹן נִיכּוֹשׁ עֲשָׂבִים וְכַדּוּמָה – דַּעַת הַגְּר"ש וּוְאֹזְנֵר (שֵׁם) שְׂמוֹתֵר.

¹ לְפָנֵי שְׁלוֹשִׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה, הִיָּה אִדָּם שֶׁגֵּר בּוֹיְלָה בְּשִׁכְנוֹת לִישִׁיבָה (הַיּוֹם בְּרוּךְ ה' קָם בְּמִקּוֹם הַזֶּה בְּנִין פְּנִימִיָּה "בֵּית שְׁמוּאֵל" עַל שֵׁם מְנַהֵל הַיִּשִׁיבָה לְשֵׁם שְׁמִים רַבִּי שְׁמוּאֵל עֵידָאן ז"ל שֶׁהִשְׁבּוּעַ בְּיוֹם רַבִּיעִי זֶה הָאֲזַכְרָה שְׁלוֹ), וְהִיָּה לוֹ עֵץ מְדַהֵם, עֵץ גְּדוֹל מְדַהֵם, הֵהִיקָף שְׁלוֹ הִיָּה כְּמַה מְטָרִים, וְהִיָּה עֲשׂוֹי כְּמִין פְּטָרִיָּה וְכוּלּוֹ הִיָּה עֲשׂוֹי לְצֵל. אִז אִמְרַתִּי שֶׁזֶה כְּעֵין "אֲבוֹרֲנָקֵי שֶׁל מַלְכִים".

הַטַּעַם לְדַבְּרִים הוּא שֶׁהַגְּמָרָא אִסְרָה נִטְיַעַת שֶׁל שְׂמַחָה, אֲבָל סִידוֹר וְנִיקּוּן אוֹ נִיכּוֹשׁ עֲשָׂבִים שֶׁל הַגִּינָה, אֵין בּוֹזֵה אִיסוֹר.

וּמִכָּל מִקּוֹם גִּיזוּם וְכִיסוּחַ דְּשֵׂא וְכַדּוּמָה, דַּעַת הַגְּאֹן הַרַב אֱלִישֵׁיב (שֵׁם) לְאִיסוֹר. וְכֵן כָּל גִּיזוּם שֶׁל עֲצִים שְׁעוֹשִׂים לְנוֹי יֵשׁ לְאִיסוֹר בַּתְּשׁוּעָה הַיָּמִים. אֲלֵא אִם כֵּן מִפְּרִיעַ לְעוֹבְרִים וְשָׂבִים, שְׂמוֹתֵר.

שִׁיפּוּצִים בְּבֵית

ג. שאלה: האם מותר לשפץ בבית בימים אלו?

תשובת הרב: צְרִיכִים לְהִזְדַּרְזוֹ לְסִיִּים אֶת הַשִּׁיפּוּצִים לְפָנֵי רֹאשׁ חוֹדֵשׁ אֲב. מֵרֵן (שֵׁם) כּוֹתֵב: בְּנִין שֶׁל שְׂמַחָה כְּגוֹן בֵּית חַתְּנוֹת לְבַנּו – אִיסוֹר.

אִמְנָם אִדָּם יֹאמֵר שֶׁהוּא לֹא עוֹשֶׂה בֵּית חַתְּנוֹת אֲלֵא רַק שִׁיפּוּצִים. אֲבָל זֶה טַעֲנָה לֹא נְכוֹנָה. מֵרֵן בְּבֵית יוֹסֵף (שֵׁם) הִבִּיא אֶת הַר"ן (תַּעֲנִית ה' ע"ב) שֶׁהוֹכִיחַ מֵהִירוּשָׁלַי שֶׁלֹּא דוֹקָא בֵּית חַתְּנוֹת אִיסוֹר.

וּמָה הָרֵאִיָּה שְׁלוֹ? הִירוּשָׁלַי שֵׁם כּוֹתֵב שֶׁאִם הִיָּה הַקִּיר שְׁלוֹ נוֹטָה לִיפּוֹל, מוֹתֵר לְסַדֵּר אֶת הַקִּיר הַזֶּה. וְלִכְאוּרָה אִם הַקִּיר נוֹטָה לִיפּוֹל וְדֹאֵי שֶׁאֵין זֶה בֵּית חַתְּנוֹת לְבַנּו, וְאִם כֵּן מוֹכַח מִכָּאן שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵינּוֹ צוֹרֵךְ גְּמוּרָא אֲלֵא רַק לְהַרְוּחָה – אִיסוֹר לְעֲשׂוֹתָם מְרֹאשׁ חוֹדֵשׁ אֲב עַד הַתַּעֲנִית. וְכֵךְ הֵהֲלַכְהוּ.

וְלִכֵּן אִדָּם שְׂרוּצָה לְהַרְחִיב אֶת הַסְּלוֹן אוֹ לְהַחֲלִיף קְרַמִּיקָה וְכַדּוּמָה, אִיסוֹר לוֹ לְעֲשׂוֹת כֵּן מְרֹאשׁ חוֹדֵשׁ אֲב עַד הַתַּעֲנִית.

אִם יֵשׁ לְאִדָּם רְטִיבוֹת בְּתַקְרָה אוֹ בַּעֲיָה בְּאֵינְסְטַלְצִיָּה וְכַדּוּמָה, מוֹתֵר לְתַקֵּן אֶת הַבַּעֲיָה, מִפְּנֵי שֶׁזֶה לֹא דָּבָר שֶׁל שְׂמַחָה. וְזֶה כְּמוֹ שְׂכוֹתֵב מֵרֵן שֶׁאִם הִיָּה כּוֹתְלוֹ נוֹטָה לִיפּוֹל מוֹתֵר לְתַקֵּן אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּדָבָר הַזֶּה שְׂמַחָה, לְהִיפֵךְ, הוּא בֹא רַק לְתַקֵּן אִיזָה קְלַקּוֹל. כֵּךְ כּוֹתֵב הַגְּאֹן הַרַב וּוְאֹזְנֵר בְּקוֹבֵץ מִבֵּית לוֹי, וְכֵךְ כּוֹתֵב הַגְּר"מ הַלְּבַרְשֵׁטָאם שֶׁאִפְשֵׁר לְהַתִּיר בְּעִנִּין בְּלִי שׁוּם חֶשֶׁשׁ.

שִׁיפּוּצִים לְצוֹרֵךְ מְצוּה

ד. שאלה: הַמְּסִיִּיִּים אֶת הַלִּימוּדִים בְּתַלְמוּד תּוֹרָה כְּאַרְבַּעַת יָמִים קוֹדֵם תְּשׁוּעָה בַּב וְהוֹזְרִים לְלִימוּדִים בְּרֹאשׁ חוֹדֵשׁ אֱלוּל, וְצְרִיכִים לְבַצַּע עֲבוֹדוֹת תַּחֲזוּקָה כְּגוֹן צְבִיעַת הַכִּיתוֹת וְעוּד. הֵאֵם צָרִיךְ לְהַמְתִּין וְלֹא לְבַצַּע אוֹתָם עַד לְאַחַר תְּשׁוּעָה בַּב, אוֹ שֶׁאִפְשֵׁר לְהַתְחִיל תִּכְפֵּף כְּשִׁמְסִתִּימַת שְׁנַת הַלִּימוּדִים?

תשובת הרב: כְּפִי שֶׁהַזְּכַרְנוּ מֵרֵן (ס' תקנ"א ס"ב) כְּתֵב שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁל שְׂמַחָה כְּגוֹן בְּנִין וְנִטְיַעַת שֶׁל שְׂמַחָה אִיסוּרִים עַד לְאַחַר תְּשׁוּעָה בַּב. וְכֵךְ עַל זֶה הַרְמ"א שֶׁלְּצוֹרֵךְ מְצוּה הַכָּל מוֹתֵר.

אחוז הנחה, יש כאן לאדם הפסד של אלפי שקלים, ומותר לאדם לקנות משם.

אבל יש להעיר כאן נקודה חשובה. בתי עסק יודעים שאנשים לא קונים בתשעת הימים, אז הם מנצלים את ה"פירצה" הזו של דבר האבד, ועושים מבצעים מיוחדים אך ורק לתשעת הימים והם אומרים במפורש לאנשים שזה דבר האבד ומותר. פרסומות כאלה יש כמעט בכל שנה. הם יוצרים את האבדה והם אומרים לך בא לקחת אותה.

זה לא פשוט בהלכה. בחול המועד גם כן מותר דבר האבד, ומרן כותב שם שאדם המכוון מלאכתו לחול המועד – אסור.

האנשים הללו באים להשכיח את חורבן בית המקדש, ועושים את זה לכתחילה אדעתא דהכי. כתוב שאסור לקנות? נעשה טריק על חשבון הקב"ה ונאמר שהנה זה דבר האבד ומותר. אבל על הקב"ה אי אפשר לעבוד, ואם בעל הבית עושה כן לכתחילה אדעתא דהכי – זה לא פשוט שמותר לבעל הבית לעשות את זה.

אם קורה שבעל עסק מחליף תצוגה בזול בלי קשר לזמן של תשעת הימים, זה באמת דבר האבד ומותר.

צביעת הבית

ו. שאלה: האם מותר לצבוע את הבית בתשעת הימים?

תשובת הרב: כתוב בשולחן ערוך (סי' תקנ"א ס"ב) שאסור לעשות כל ציור וכיור. ואין הבדל בין ציור של תמונה או צביעה של הבית, אלא כל דבר שהוא שיפוץ של הבית להרווחה הוא בכלל ההגדרה של ציור וכיור ואסור.

כך כותב במפורש בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ו ס"א), שאין לאדם לצבוע דירתו מראש חודש אב. כך כותב גם הגאון הרב אורבך בשלמי מועד: אסור לסייד או לצבוע חדרי הבית בתשעת הימים.³

הדבקת טפטים

ז. שאלה: האם מותר להדביק טפטים בתשעת הימים?

תשובת הרב: אסור לעשות כל דבר שהוא ציור וכיור, וכפי שהזכרנו בכלל הדברים יש את הצביעה שאסורה בתשעת הימים, כך כותבים הפוסקים.

³ וראיתי בשם ס' מעין אומר (ח"ג פ"ד סי' י"א), שנשאל מרן הגר"ע באדם שהצבעי שמסייד לו את הבית לא עמד בהתחייבות לגמור לו את צביעת הבית קודם ראש חודש אב, ומבחינתו אם לא יסיים את עבודת הצבע כעת, זה גורם שהבית לא יהיה מסודר עד אחר תשעה באב, וגם לצבעי יש בעיה של עוד התחייבויות לאנשים אחרים. האם מותר לגמור את הצביעה בתשעת הימים? ומרן הגר"ע השיב: אסור. ושיאמר לו גם כן שאין בזה ברכה.

וכתב בבן איש חי (ש"א פרשת דברים ס"ג) שלפי זה בנייה של בית כנסת, ואפילו צביעה וציור וכיור, הכל מותר לעשות ואפילו בערב תשעה באב. כך גם כתב המשנה ברורה (סוף ס"ק י"ב) שלבית הכנסת מותר שהוא מצוה דרבים.

ולכן למעשה, אם רוצים לבצע תחזוקה בתלמוד תורה בזמן החופשה כמו לצבוע ולשפץ את הכיתות, מותר לעשות כן גם בימים שלפני תשעה באב. וכמו שכותב הרב בן איש חי שאפילו בערב תשעה באב ממש מותר לשפץ אותם.

קניית בגדים בתשעת הימים

ה. שאלה: האם מותר לקנות בגדים בתשעת הימים, וללבשם לאחר תשעה באב? ומה הדין כאשר יש מבצעים מיוחדים בשבוע זה, האם אני יכול לקנות שם?

תשובת הרב: מרן בשלחן ערוך (סי' תקנ"א ס"ח) מביא את הירושלמי בלשון הארמית שלו: "נשי דנהיגי דלא למישתי² עמרא מדעייל אב – מנהגא". וביאור הדברים, כיון שבטלה אבן השתיה שהיתה משמשת בבית המקדש שהיו שמים עליה את הקטורת, נהגו הנשים שלא לארוג, דהיינו שלא עושים את חוטי השתי שהם חוטי האורך וחוטי הערב שהם חוטי הרוחב.

ומרן (בסעיף ז') כתב, שמזה הטעם אסרו גם לתקן בגדים ומנעלים חדשים בשבוע זה, ויש להחמיר בזה מראש חודש, כיון שאם אפילו את חוטי האריגה לא אורגים מראש חודש, כל שכן שלא תופרים בגדים, שזה שלב מתקדם לאחר חוטי השתי.

ומוסיף הרמ"א, שהוא הדין שאסור לקנותם. כלומר, אמנם מרן דיבר על היצירה, אבל הרמ"א מוסיף שהוא הדין שאסור לאדם לקנות בגדים. ומוסיף המשנה ברורה (ס"ק מ"ט) שאפילו דעתו שלא ללבשם עד אחר תשעה באב, גם בזה אסור. והאיסור הוא אפילו על בגדים שאין בהם ברכת שהחיינו, כגון בגדים פנימיים, או חולצת טריקו פשוטה שלא מברכים עליה שהחיינו.

דבר האבד

לגבי מבצעים וכדומה שהם דבר האבד – המשנה ברורה (ס"ק י"א) כתב בשם הפרי מגדים שאפילו במשא ומתן של שמחה, מותר אם הוא דבר האבד. לכן אם הזדמן לו לקנות סלון מעור או מזנון יוקרתי בחצי מחיר, לדוגמא יש מכירת חיסול באיזה מקום בגלל שסוגרים את החנות או רוצים להחליף תצוגה ונותן חמישים

² והוא מלשון הפסוק בפרשת תזריע: "או בשתי או בערב" (ויקרא י"ג מ"ח).

ולמעשה כתבו כמה פוסקים בדורנו שראוי להחמיר בדבר. הגאון הרב אלישיב (אשרי האיש פס"ט סכ"א) סובר **שראוי שלא לתת**, ולכן לא כדאי לתת מתנות מהחתן לכלה ולהיפך. כך גם דעת הגאון הרב שלמה זלמן אוירבך (הליכות שלמה פי"ד הע' כ"ו) שראוי להחמיר בענין הזה.

בתלמודי תורה נוהגים לעשות בסוף שנה מסיבות לילדים, וכל רב מביא לתלמידים שלו פרסים. ופנינו בענין הזה למרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א, (ה' יתברך יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, בבריאות גוף ונפש וחיים טובים וארוכים, וימשיך הלאה להנהיג אותנו עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו), **והרב הורה לתת את הפרסים הללו קודם ראש חודש אב**, ולמרות שמדובר בילדים. ואדרבה, הוא אמר שצריך ללמד את הילדים את הענין של החורבן. כי הם לא מבינים כל כך את הענין הזה, ולכן צריך לומר להם שאנחנו מביאים את הפרסים קודם ראש חודש אב מפני שנחרב בית המקדש ואנחנו לא מביאים מתנות. זו הנהגה מאד נפלאה כיצד להחמיר לילדים את המושג של אבילות על בית קדשנו ותפארתנו.

תיקוני בגדים

ט. שאלה: האם מותר לתקן בגדי הילדים בתשעת הימים?

תשובת הרב: האיסור הוא רק על ייצור בגדים חדשים, אבל אם הוא רק מתקן בגדים קרועים, אין בזה חשש כלל. מרן (סי' תקנ"א ס"ז) כותב: יש אומרים שאסור לאדם לתקן בגדים חדשים. ומשמע שאם אינו יוצר בגד חדש אין בזה שום איסור.

כך מפורש בכף החיים (ס"ק ק"ז) בשם רבי חיים פלאג'י בספרו מועד לכל חי (סי' י' אות י"ח): דבר קרוע או בגד שהתפרים נפתחו, מותר לתפור אותו בשבוע שחל בו. וכך כותב גם הרב בן איש חי (פ' דברים ס"י). ולכן אין שום בעיה כלל לתקן בגדים בין של גדולים ובין של קטנים.

מעבר דירה

י. שאלה: האם מותר לעבור דירה בימים אלו?

תשובת הרב: בדרך כלל מעבר דירה הוא דבר שיש בו צורך גדול, כי לא עוברים דירה סתם. וכיון שיש בזה צורך גדול, ואם הוא לא יוצא מהדירה יש לו נזק כספי – אפשר להקל בדבר. אבל אם אין צורך גדול לאדם לעבור דירה, ואותו אחד שצריך להיכנס לדירה שלו יכול להמתין עוד כמה ימים, מן הראוי שלא לעבור דירה.

והוא הדין שאסור גם להדביק טפטים. הרב בן איש חי ע"ה (ש"א פ' דברים ס"ג) כותב ש"ציוור" הוא לאו דוקא ביד, וגם אם עושים על ידי עצים⁴ במלאכת הנגרים, וכדומה, הדבר אסור. ולכאורה הוא הדין לגבי הדבקת טפטים שאסור.

אמנם הגאון הרב דוד יוסף בספר תורת המועדים (עמ' קמ"ו) כותב בשם אביו להקל בדבר, מפני שכל האיסור הוא אך ורק על ציוור וכיוור וצביעה, אבל טפטים מותר. ולעומתו הגאון הרב יצחק יוסף בילקוט יוסף (שובע שמחות, חנוכת הבית הע' י"ט) כותב לאסור להדביק טפטים. בספר מעין אומר (ח"ג פ"ד סי' מ"ט) אומר ששאל את מרן הגר"ע יוסף על זה והשיב לו שכדאי להחמיר. וכן פסק להחמיר הגאון הרב משה פיינשטיין⁵ ועוד הרבה פוסקים אחרים, שאין הבדל בין טפטים לצביעה, וכמו שנראה מדברי הרב בן איש חי ע"ה.

נתינת מתנות

ח. שאלה: האם מותר לתת מתנות בתשעת הימים?

תשובת הרב: יש הבדל בין הלכה לבין הנהגה. מעיקר הדין אין בזה איסור (של "משא ומתן", וכדומה), אבל אף על פי כן מבחינת הנהגה טוב להחמיר בדבר אם אפשר להמתין.

כתוב במגן אברהם (סי' תקנ"ד סוף ס"ק כ"א) ובמשנה ברורה (שם ס"ק מ"א) שאסור לשלוח מתנה בתשעה באב, כי זה בכלל שאלת שלום. ולכאורה אפשר לדייק מכאן שבתשעת הימים מותר. אבל זה מעיקר הדין. ואפשר ששם הפוסקים הוצרכו לבאר שאסור לתת בתשעה באב מפני שמדובר שם אפילו על דברי מאכל, אלא אם כן הוא עני. כלומר, לפעמים אדם רוצה לתת לחבר או שכן שלו עוגיות או לחם שאפה לארוחת ערב, ועל זה אמרו הפוסקים שבתשעה באב אסור לתת מתנה ואפילו דברי מאכל.

⁴ מה שנקרא "דקורטיבי". היום עושים יצירות דקורטיביות מגבס או מקלקר.

⁵ יש סיפור מענין בהקשר הזה. ראיתי בשם ספר מסורת משה (ח"ב או"ח אות ר"ס) הביא שהרב פלדר שאל את האגרות משה האם מותר לאדם לעשות טפטים, והשיב לו שודאי שאסור, שזה נחשב צובע. אמר לו הרב פלדר: כבודו התיר בשו"ת אגרות משה (תאו"ח ח"ג סימן פ"ב). והרב תמה עליו וביקש ממנו להביא לו את הספר. וכך כתוב שם: לענין לגמור הדבקת הנייר על הכתלים, אף שאין בזה איסור ברור אף בשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, מכל מקום יש להחמיר שישגמרו קודם שבת חזון ולא יעשו בשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה. השיב לו הרב פיינשטיין שאין כוונתו להדביק טפטים, זה ודאי אסור, כי אין הבדל אם צובע בצבע או מדביק ניירות. כוונתו שם היתה על הטפטים עצמם, שיש מקומות שאין בהם דבק ולכן הנייר רופף, ועל זה התכוון "לגמור", כלומר לשים דבק כדי שידבק טוב. אבל ודאי שאסור לשים טפטים.

לגבי ימי ספירת העומר, מרן הגר"ע יוסף ע"ה (בשו"ת יחיה דעת ח"ג סי' ל') כתב שמותר לאדם להיכנס לדירה חדשה בימי העומר, וכמו שהתירו לברך בזמן הזה על פרי חדש. והעירו על זה בהערות איש מצליח (סי' תצג סק"ב, בהערות הארוכות בסוף הספר) שכניסה לבית חדש דומה יותר ללבישת בגדים חדשים, שמבואר בראשונים וכן כתבו כמה אחרונים שנהגו שלא ללבשם בימי הספירה. והסבירו שם שכיון שבדרך כלל הכניסה לדירה חדשה היא דבר שיש בה צורך גדול, יש לומר שדוקא בזה כוונת מרן הגר"ע יוסף להתיר בכך, אבל אם אין צורך גדול, מן הראוי להחמיר בדבר ואפילו בימי העומר.

ועל כל פנים לגבי תשעת הימים בודאי שאין לאדם לעבור דירה ולגור בבית חדש. אלא אם כן במקום צורך גדול.

כך כתבו גם עוד כמה אחרונים. ובשו"ת לבושי מרדכי (ח"א סי' ק"א) כתב: מי שנגמר ביתו שהוא מאד צריך אותו בימים אלו, מעיקר הדין מותר לעבור דירה וחכמים לא אסרו זאת, אבל לא ראוי לעשות כן.

גם בספר קרא עלי מועד מובאים דברי הרב ניסים קרליץ שלא כדאי לעבור דירה.

אבל אם מוכרח כגון שהוא שוכר דירה וחייב לפנות את הדירה שבה הוא נמצא, מותר לעבור למקום אחר. וכיוצא בזה במקום שיש צורך, מותר לעבור דירה (וע"ע בשו"ת אור לציון ח"ג פכ"ו ס"א הע' א').

כניסה לחנות שלא על מנת לקנות עכשיו

י"א. שאלה: מי שחפץ לקנות רהיטים נאים לסלון הבית לאחר תשעה באב, האם מותר להסתובב לשם כך בחנויות רהיטים לראות ולהשוות מחירים? והאם גם רשאים להזמין רהיטים, והריהוט יגיע לאחר תשעת הימים?

תשובת הרב: כפי שהזכרנו (לעיל אות א') מרן כתב שצריך למעט במשא ומתן, ויש בכך שני פירושים: התוספות במסכת יבמות מסבירים שכל משא ומתן צריך למעט, ולעומתם התוספות במסכת מגילה (ה' ע"ב) מקלים יותר, ואומרים שרק משא ומתן של שמחה צריך למעט.

הרב מגן אברהם מביא את דרשות מהרי"ל שכותב כך: הסרסורים, כלומר אלה שמוכרים, לא ישאו כלי כסף וכלי זהב להסתובב איתם בעיר כמו שרגילים, כי שמחה הוא להם ברואים בכלים ובתכשיטים.

כלומר, כשאדם מסתובב בחנויות של תכשיטים, בחנויות של רהיטים, ראוה מזנונים יפים וכדומה, עצם הכניסה לשם והראיה של הדברים האלה היא משובבת נפש, **אדם נהנה מסיבוב בכאלה מקומות, ולכן עצם הסיבוב אסור, והוא בכלל מה שאמרו ממעטין במשא ומתן של שמחה.**

ואם אדם מברר מחירים וכיוצא בזה דרך הטלפון – בודאי שמותר. כך כתב בשו"ת אגרות משה (ח"ד אה"ע), שלמעשה, אם אדם רק מברר מחירים, אין בזה משא ומתן של שמחה.

מסיבות בימים אלה

י"ב. שאלה: האם מותר לערוך מסיבות יום הולדת או מסיבות פרידה בימים אלו?

תשובת הרב: כתוב בשולחן ערוך (סי' תקנ"א ס"ב): מותר לאדם לעשות אירוסין (לתת טבעת קידושין) בימים אלו כדי שלא יקדמנו אחר, אבל לעשות סעודת אירוסין אסור.

מכאן משמע שעצם הסעודה היא הבעיה, כי בסעודה עצמה יש שמחה. וכותב המשנה ברורה (ס"ק ט"ז): שההיתר הוא מפני שלא אירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כל כך, אבל עצם הסעודה אסור לעשות אותה ואפילו בלי ריקודים ומחולות. ואפילו ביום שבת אסור לעשות סעודה בשביל זה, אבל מה שאוכלים מיני מרקחת לא נחשב סעודה.

לפי זה כותבים האחרונים שכל סעודת הרשות אין לעשות. כך כותב הרב ערוך השולחן, שיש להיזהר שלא לעשות סעודת מריעות, כלומר סעודת חברים. ונמצא אם כן שאסור לעשות סעודת יום הולדת.

שאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א לגבי ילד קטן בן חמש שרוצים לעשות לו מסיבת חומש בתוך המשפחה, וגם על זה הוא אמר שאין לעשות סעודה כזו מפני שנחשבת סעודת הרשות.

במשנה במסכת תענית (כ"ו ע"ב) כתוב שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, וידוע שמן הדין מותר להתחתן גם בתשעת הימים, אלא שכתבו הגאונים שנהגו לא להתחתן בימים אלו משום דלא מסמנא מילתא.

רבנו יהונתן מלוניל מפרש את המשנה הזו על פי ההלכה ולא רק על פי המנהג, וכותב שאם הזדמן לאדם סעודה של חופה לבנו או לבתו, צריך למעט בחתונה הזו. לא לעשות אותה בצורה רגילה שגרתית ומפוארת, אלא ימעט בשמחה. וקל וחומר סעודות הרשות שיש לאדם להמנע מהם. וודאי שיש להיזהר שלא לעשות סעודות יום הולדת וכיוצא באלה.

עם זאת, אם זו מסיבת פרידה לאדם שמסיים את העבודה, ואי אפשר להקדים או לאחר אפשר להקל, כי יש מהאחרונים שהתירו.

נקניק פרווה בתשעת הימים

י"ג. שאלה: האם מותר לאכול נקניקות פרווה בתשעת הימים, או שאסור מפני שזה נראה כמו נקניקות בשריות?
תשובת הרב: אילו היה זה דבר האסור מן התורה, ודאי שהיה אסור לעשות כל דבר שהוא מראית העין. לדוגמא, אסור לאדם לתלות בגד רטוב בשבת ואפילו אם נמצא בתוך חדר, מפני שהרואים אומרים שהרגע הוא סיים לכבס את הבגד ויחשדו בו שכיבס בשבת, ולכן אסור לתלות ואפילו בחדרי חדרים.

אבל בדבר שהאיסור הוא מדרבנן יש שאלה האם גם כן חוששים לאיסור מראית העין או לא. אבל איסור אכילת בשר בתשעת הימים הוא רק מנהג ישראל. מדין הגמרא האיסור הוא רק על סעודה מפסקת, אלא שמרן מביא שנהגו שלא לאכול בשר בתשעת הימים והוא כותב על מי שאוכל ופורץ גדר ישכנו נחש, וודאי שאסור לאכול. וגם נקניק פרווה ידוע ומפורסם שהוא פרווה, ולכן **מותר לאכול נקניק פרווה, ואין לחשוש למראית העין.** (שו"ת אור לציון ח"ג פכ"ו ס"ג, חזו"ע).

שתיית יין

י"ד. שאלה: האם מותר לשתות יין של הבדלה במוצאי שבת הקרוב או שאסור מפני שזה בתשעת הימים?

תשובת הרב: האשכנזים באמת מחמירים בכך ונותנים לקטן לשתות, אבל הספרדים מתירים מפני שזה יין של מצוה (ש"ע ורמ"א בסימן תקנ"א ס"י).

ויתירה מכך, בהרבה מקהילות הספרדים נהגו דוקא באיסור אכילת בשר בתשעת הימים, אבל בשתיית יין לא נהגו איסור.

מקלחת ורחצה בים

ט"ו. שאלה: האם מותר להתקלח או ללכת לים בימים אלו?

תשובת הרב: לגבי מקלחת – בשבוע שחל בו יש בעיה, אבל השנה אין שבוע שחל בו ולכן מותר להתקלח בתשעת הימים במים חמים. ויש נוהגים שמראש חודש כבר לא מתרחצים במים חמים, אבל במים קרים מותר.

לגבי רחצה בים – לא מומלץ ללכת בימים אלו, מחמת שזה תענוג. אמנם רבי חיים פלאג'י ע"ה, וכן מבואר בלקט יושר שהיו הולכים לים, אבל אז לא היו להם מקלחות בבית, והיו הולכים לים כדי להתקרר. היום מי שרוצה להתקרר עושה את זה במקלחת בבית.

מי שהולך היום לים הוא עושה את זה בשביל התענוג וההתפרקות, וזה היא השמחה ושיא הסטייל, בנופש טוב אומרים לך שיש בריכה, אז אנחנו נעשה כן בתשעת הימים! לא מתאים.

כך מרן ראש הישיבה אומר, שבזמננו לא ראוי לאדם ללכת לים או לבריכה בימים אלה. והוא כותב שאמר לו מציל אחד שהוא לא מבין למה, אבל כל שנה רח"ל יש אחוזי טביעה מאד גבוהים בימים האלה, ולכן ראוי מאד להיזהר. כך גם הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מביא בשם אביו הסטייפלער ע"ה, שאפילו שמן הדין מותר, הוא לא יכול לסבול שהולכים לים בימים האלה. ולכן כדאי להחמיר.

סיום מסכת יומא

לסיום, ביום חמישי הקרוב לומדי דף היומי עושים סיום מסכת יומא, נבקש מכבוד הרב (שמוסר בכל יום שיעור בדף) לומר כמה מילים לכבוד הסיום.

דברי הרב: לסיים את מסכת יומא זה דבר מאד משמח. כמה מאלו שלמדו והיו שותפים איתנו בשיעורים של מסכת יומא, אומרים שזה דבר מדהים, שפתאום האדם יודע ומבין כל פרט ופרט בסדר העבודה ביום הכיפורים. כל שנה אנשים מרחפים, והנה עכשיו מבינים הכל וזה דבר מאד משמח ומרגש.

ואנחנו לא רק מסיימים, אנחנו גם מתחילים תיכף ומיד מסכת סוכה, ובעזרת ה' בעוד פחות מחודשיים אנחנו נסיים אותה. ואחר כך מתחילים מסכת ביצה וכן הלאה.

עכשיו זה הזמן הטוב ביותר להצטרף לדף היומי, כי כל חודש-חודש וחצי אתה מסיים עוד מסכת, והכל מדובר על דברים אקטואליים ביותר.

מגיע ראש השנה – אנחנו לומדים מסכת ראש השנה, ויש לנו מסכת ביצה שהיא הלכות יום טוב, ואחר כך מסכת תענית שהיא מדברת על הגשמים, ובקיצור – זה הזמן הנכון ביותר להצטרף ללימוד, גם מסיימים הרבה מסכתות בזמן הזה וגם מדובר על דברים אקטואליים ביותר.

השיעורים שאנחנו מוסרים בס"ד אורכים בסך הכל כחצי שעה, ומוסברים מילה מילה, ואני משתדל בעזרת ה' גם לעיין בראשונים ואחרונים ולהביא תוך כדי הדברים. חצי שעה, והכל מובן כמו שצריך, מתוך לשון הגמרא ולא רק את תוכן הדברים בעל פה. ויהי רצון שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות. אמן כן יהי רצון.

עיון ההלכה

שאלות ותשובות ממורנו הגאון הרב מצליח חי מאזוז שליט"א

בענין חתימת העדים על הכתובה אע"פ שלא קראו הנכתב בה

מספיק שהרי אין מתרגמין להם כלל. ונמצא דלכו"ע לאו שפיר עבדי.

ואמנם מצינו להרמ"א באבן העזר (סי' סו ס"א) שכתב שיש מקומות שמקילים שעדים חותמים על הכתובות שקראו תחת החופה, אע"פ שהם לא שמעו הקריאה. אע"ג דלאו שפיר עבדי, אין לשנות מנהגו, שלא להוציא לעז על כתובות הראשונות. ע"כ. ומקור דבריו מהמרדכי והגמ"ר והג"א. אבל יש לחלק, דהתם היינו טעמא כיון שקראו בפני כל הקהל לא חיישינן לשקרא, אבל בג"ד הרי לא קראו כלל. ואפילו קראו אין איש מבין. וע"ש בהגהות מרדכי (גיטין פ"ב סי' שמא) שכתב, ובכתובות שלנו חותמים העדים אע"פ שלא שמעו הקריאה, וטעמא משום שקראוהו חכמי הקהל ואיכא אימתא דציבורא לשקר וכו'. טפי מדרב נחמן דקרו קמיה וחתם, משום אימתא וכו'. עכ"ל. וכ"כ בהג"א, והוסיף, וכן פסק באו"ז והוא שיודעין לשון הקודש שמבינים מה שקורין לפניהם, שאם לא כן מה מועיל מה שקורין לפניהם וכו'. עכ"ל. וא"כ בנדון שאין העדים מבינים כלום מה שקוראים, לכאורה אין תועלת בזה.

אולם נראה לע"ד שאין חשש כלל במה שנוהגים היום שחותמים העדים אע"פ שאינם מבינים תוכן הכתובה, וגם אין קוראים אלא תחלת הכתובה וסופה, כיון שהיום טופסי הכתובה הם בדפוס בלי שינוי ותמורה, ורק תורף השטר משתנה, דהיינו הזמן ושם החתן והכלה וסכום הכתובה, ולפיכך מי שנתכבד בקריאת הכתובה קורא קטעים אלו בקול רם, ודי בזה. אבל שאר הכתובה מה צורך שיבין וידע. והרי כל שטרות הכתובה שוים הם, ואע"פ שבחתימתם הם מעידים גם על הכתוב בטופס, והם אינם יודעים מה כתוב בו, מ"מ אין בכך כלום. שעיקר עדותם היא שהחתן נתן לה כתובה, כתקנת חז"ל וכפי המנהג, והתחייב לה סך שאמרו. ומנא אמינא לה בס"ד, מדברי הראשונים בסוגיא דגיטין (דף י"ט ע"ב), דאיתא התם, עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים. אמר ר"ש בן גמליאל, במה דברים אמורים בגיטי נשים, אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות, אם יודעין לקרות ולחתום חותמין, ואם לאו אין חותמין. א"ר אלעזר מ"ט דרבן שמעון בן גמליאל, שלא יהו בנות ישראל עגונות. אמר רבא הלכה כרשב"ג. וכו'. רב יהודה מצטער קרי וחתים (זקן היה ועיניו כהות, וכשהיה צריך לחתום בעד או בדיין, מצטער בקריאת שטר וקורהו וחותם. רש"י). א"ל עולא: לא צריכת, דהא ר' אלעזר מרא דארץ ישראל

בס"ד, כ"ג סיון תשפ"א

לכבוד ידיד נפשי היקר דעסיק באורייתא תדירא הרב דוד חיים דיין נר"ו.

בדבר השאלה דשדר למר אבי ועט"ר הגאון הגדול מוהר"ר צמח מאזוז שליט"א, אם העדים חייבים לקרוא את כל נוסח הכתובה קודם שחותמים.

ראשית אומר, דמה שכתב בתוך דבריו שראוי ונכון ליתן תרגום ביד החתן קודם החופה להבין הכתובה, לע"ד אין צריך לזה. כי כתב מרן בחושן משפט (סי' מה ס"ג): הודאה בחותם ידו והשטר בגופן (פירוש, בכתב) של גוים, והדבר ברור שאינו יודע לקרותו, ויש עדים שחתם עד שלא קראו, מ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתבו. עכ"ל. והטעם מבואר בסמ"ע (סק"ה) בשם תשובות המיוחסות להרמב"ן (סי' עז), כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר, שכל הסומך על נאמנות של אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר. ע"ש.

אבל מה שהעיר על כך שאין העדים קוראים ולא שומעים כל הכתובה, וגם אילו יקראו או ישמעו כל הכתובה מ"מ הרי אינם מבינים את רוב הכתובה, ואינם יודעים על מה חותמים. לכאורה נראה שהצדק עמו, שהרי כתב מרן שם (סעיף ב'): ראש בית דין שהיה יודע ענין השטר וקרא לפניו הסופר שלו, הואיל והוא מאמין אותו, ואימתו עליו, הרי זה חותם השטר, אע"פ שלא קראו הוא בעצמו. ואין שאר העם רשאים לעשות כן, עד שיקרא העד השטר מילה במילה. ע"ש. והנה אין דרך העדים לקרוא כלל, אלא שומעים מעורך החופה, ועוד שאין עורך החופה קורא אלא תחילת הכתובה וסופה.

ועוד שאינם מבינים מה שכתוב בכתובה, ואפילו יתרגמו להם לא מהני, שהרי כתב הרמ"א שם, ויש אומרים דשנים יקראו לפניהם והם חותמים, ואם אינם מבינים לשון השטר יתרגמו להם הקוראים והם חותמים. וכן נראה לי עיקר. ע"כ. אולם הש"ך שם (סק"ג) כתב דלדעת מרן לא מהני שיתרגמו לו. ופסק (בס"ק ד') דבגיטין דמהני שיקראו בפניו אם אינו יודע לקרות, מהני נמי שיתרגמו לו, אבל בשאר שטרות שאינו מועיל שיקראו לו, וכמו כן אינו מועיל לתרגם לו. ע"ש. ואע"פ שכתב הש"ך שם דבדיעבד השטר כשר, כדמוכח מ"ש מרן בסעיף ה', מ"מ בג"ד אין זה

הרא"ש. ע"ש. וגם התוספות לעיל (ט' ע"ב) ד"ה קורין, כ' בזה"ל:
קורין לפנייהם וחותרים - ולא הוי עד מפי עד שאין צריכין להעיד
על עיקר המעשה אלא שאומר שכך כתוב בשטר ובעי שנים קורין
או אפילו יחיד כגון רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא
כדלקמן בפ"ב (דף יט:). עכ"ל. ועל למהר"ם שיף שם. וכ"כ
בקצרה הר"ן שם, והובא בבית יוסף (סי' מ"ה). ע"ש.

ונמצינו למדים שכיון שהעדים יודעים את עיקר הענין, אע"פ
שאינם יודעים את הפרטים הכתובים בשטר, רשאים לחתום על
השטר אם ברור להם שהעדים בשטר נכונים ואין לבם נוקפם
לחתום. ומינה לנ"ד דכיון שהעדים יודעים עיקר הענין שחתן זה
נותן לכלה זו כתובה, וברור להם שבשטר כתובה זו כתוב ככל
הכתובות כולם כתקנת חז"ל וכמנהג ישראל, שהרי הכל הדפוס
ואינם צריכים לקרוא את הכתובה ולא להכין משמעות הדברים
כלל.

אלא שתורף הכתובה שונה מכתובה לכתובה, ולכן קורין אותו
בקול רם.

ויה"ר שיזכה להמשיך לעלות במעלות התורה, מתוך שפע ברכה
והצלחה. אמן.

הכו"ח לכבוד התורה ועמליה

באהבה רבה

ע"ה מצליח חי מאזו ס"ט

קרו קמיה וחתיים, ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתיים. ודווקא
רב נחמן וספרי דייני, דאית להו אימתא, אבל רב נחמן וספרי
אחריני, ספרי דייני ואיניש אחרינא לא. וזה לשון הרמב"ן
בחידושיו שם, הא דקרו קמיה דר' אלעזר וחתיים, לאו כעד מפי עד
דמי, שהרי הוא עצמו ראה אותה עדות, ואינו מאמין אחרים בה
אלא לומר שכך כתוב בשטר זה, וזו אינה עדות לו אלא כל מאן
דמהימן ליה ולא יהא לבו נוקפו עליו יכול לחתום על ידו, דכיון
דמילתא דעבידא לאיגלוויי היא ואית להו אימתא ידידיה מהימני.
עכ"ל. וכ"כ הרשב"א (שם), וז"ל: הא דאמר' ושאין יודעין
לקרות קוראין בפניהם וחותרים, איכא דמקשו בה דעד מפי עד
הוא, ותירץ ר"י ז"ל דלא חשיבי עד מפי עד כיון דלא מסהדי
אעיקרא דמילתא אלא דאמר' שכך כתוב בשטר, ומיהו מסתבר
ליה דבעי' שנים אי נמי חד דמסתפי מיניה כספר דיינא ורב נחמן,
ואיכא מ"ד דהכא במכירין קצת אלא שגופן [של] האותיות משונין
קצת ואינן יכולין לקרות אלא בדוחק וכי הא דאמר' בסמוך רב
יהודה הוה מצטער וקרי. ונראה דהכא שאני דגילויי מלתא בעלמא
הוא, וגט רמי וקאי קמן ועביד לאיגלוויי ע"י אחרים, ובכי הא
מסתפו ולא משקרי, וגילויי מילתא לא קרינן ליה עדות, וכההיא
דאשתמודענהי דאחיה דמיתנא הוא במסכת יבמות (ל"ט ע"ב),
וכתב הרמב"ם ז"ל קוראין לפנייהם וחותרים והוא שיכירו לשון
הגט. עכ"ל. וכ"כ הריטב"א בחידושיו, דהא דקרו קמיה דר' אלעזר
וחתיים, וקמיה דרב נחמן וחתיים, לא הוי כעד מפי עד, דהא איהו
מעשה חזא, אלא שסומך על אלו שהמעשה [ש]הוא נעשה עד עליו
שהוא כתוב בשטר זה, וכל היכא שיהא לבו בטוח דלא משקרי
דמהימני ליה יכול לסמוך עליהם, הרמב"ן ז"ל. עכ"ל. וכ"כ בתוס'

השיעור נמסר ביום ראשון כ"ד תמוז תשפ"א

כמידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים בערוץ "קול ברמה"

בית ההוראה פתוח 24 שעות ביממה, בטלפון: 03-5500228

ניתן להצטרף ללימוד הדף היומי מפי הרב שליט"א בערוצים הבאים:

בקו תורת חיים במספר: 02-5606532 שלוחה 6.

באתר "כסא רחמים".

בערוץ היוטיוב.

בקבוצת הוואצאפ: שלחו בקשה למספר 054-8247014

העלון יוצא לאור בחסות

א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ

לפרטים: 054-8444095

להצלחת: רמי יצחקיאן, אריאל פלר, יוסי דהמן, אליהו חן ויוסי ברנס הי"ו

עורך ראשי: הרב שלמה נחום.

העלון לא הוגה ע"י מוה"ר ונכתב על דעת המערכת בלבד

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר בדוא"ל - A025606532@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי מורנו הרב שליט"א

בקו "תורת חיים" 02-5606532 וכן במערכת "קול הלשון"